

Monumentenzorg en Archeologie

Rijswijk

Gemeente Rijswijk

Bureau Monumentenzorg en Archeologie

Nieuwsbrief 8, december 2013

Containerproject Oud-Rijswijk (vervolg)

In 2012 plaatste de gemeente in Oud-Rijswijk de eerste ondergrondse afvalcontainers. Op sommige plaatsen ging daar archeologisch onderzoek aan vooraf, zoals te lezen stond in nieuwsbrief 7 (december 2012). In het najaar van 2013 werd een volgende groep containers geplaatst. De gemeente-archeologen besloten twee van deze locaties te onderzoeken: de hoek Doelenstraat-Schoolstraat en de Tuinstraat.

De belangrijkste locatie bevond zich op de hoek van de Doelenstraat en de Schoolstraat. Beide straten lagen vroeger midden in de oude dorpskern. In dit deel van de dorpskern stonden vooral wat kleinere huizen, bewoond door arbeiders en middenstanders. De woningen van de notabelen stonden overwegend aan de Herenstraat. Een groot deel van de dorpskern is in de periode 1935-1970 'gesaneerd', dat wil zeggen: gesloopt, waarbij vooral woonhuizen het moesten ontgelden. De huizen aan de Doelenstraat en de Schoolstraat zijn omstreeks 1955-1965 gesloopt. Dat terrein is om verschillende redenen niet meer bebouwd en in 1983 als parkeerterrein in gebruik genomen. Voordat het parkeerterrein werd aangelegd groef de Archeologische Werkgroep Rijswijk er een sleuf, waarbij verschillende vondsten zoals funderingen, afval- en waterputten aan het licht kwamen die dateerden van de zeventiende tot de twintigste eeuw. Deze ouderdom sluit aan bij gegevens die in archieven zijn verzameld. Na ongeveer 1590 werden verschillende percelen grond herverkaveld en bebouwd.

De archeologen verwachtten dat ze er de resten van de oude dorpsbebouwing zouden aantreffen en informatie zouden kunnen verzamelen over de mensen die hier woonden. Wanneer namen ze deze plek in gebruik? Hoe leefden ze?

Doelenstraat. Op de voorgrond is een bakstenen vloer of vlijlaag van een fundering blootgelegd. Het huis met het rode pannendak dateert van de zeventiende eeuw en overleefde de sloop. Foto gemeente Rijswijk/Archeologie

Wat was hun welstand? Om dit te onderzoeken groeven de archeologen een kleine opgravingsput. In zandgrond, want het oude dorp van Rijswijk ligt op een strandwal. Al van tevoren stond vast dat de archeologische resten (funderingen, afvalputten) op deze plek niet bewaard konden blijven. De containers reiken immers tot drie meter beneden het straatoppervlak.

De opgravingsput bevond zich ongeveer recht onder de voormalige woonkamers, aan de voorkant van het huis. Dit verklaart dat er geen waterputten zijn gevonden. Als die zich binnenshuis bevonden, lagen ze in het achterhuis en anders op het achtererf, maar in elk geval buiten de opgravingsput. Wel zijn er afvalkuilen gevonden uit de zeventiende of achttiende eeuw. Die moeten in gebruik zijn geweest voordat er huizen stonden, want afvalkuilen liggen niet in de woonkamer. De woningen op de plek van de opgravingsput zijn dus van wat latere datum, en dat past in het beeld dat al eerder uit ander archeologisch onderzoek en uit

archieffonderzoek naar voren was gekomen: de dorpskern is pas vanaf het einde van de zestiende eeuw uitgebreid naar het gebied ten noorden van de Schoolstraat. De laatste open stukken tussen de woningen blijken in de achttiende eeuw te zijn bebouwd.

De andere locatie lag aan de Tuinstraat. Tot aan het einde van de negentiende eeuw was hier een tuin die hoorde bij een woning aan de Herenstraat. Archeologisch onderzoek op plaatsen als deze richt zich meestal op de vraag of er oudere bewoningsresten aanwezig zijn, bijvoorbeeld uit de Romeinse tijd. Daarnaast is van belang dat het terrein dat nu de Tuinstraat wordt genoemd, [Vervolg op pagina 2 >](#)

Doelenstraat. De donkere vlekken in de opgravingsput zijn afvalkuilen.
Op de achtergrond is de bebouwing van de Schoolstraat zichtbaar.
Foto gemeente Rijswijk/Archeologie

in de zeventiende eeuw deel uitmaakte van het stallencomplex van prins Maurits. Die had hier vanaf het eind van de zestiende eeuw ruimte voor zo'n tachtig paarden en bovendien voor onderkomens van exotische dieren die hij van andere vorsten ten geschenke kreeg. Na Maurits' dood in 1625 kwam het stallencomplex in het bezit van prins Frederik Hendrik. Rond 1650 is het verkocht en kreeg het een andere bestemming.

De archeologen hadden niet verwacht dat ze in de Tuinstraat resten van de stalgebouwen zouden vinden omdat die elders op het terrein stonden. Maar resten van andere gebouwen vonden ze evenmin. Tot op het grondwaterniveau, dus ruim een meter beneden de bestrating, bevonden zich alleen maar puin en aanvulzand van de sloop van de gebouwen in 1985 en daaronder waren geen prehistorische bodemlagen te zien. Ze zagen er dus van af een opgravingsput aan te leggen en beperkten het onderzoek tot een waarneming.

Steenplaetsbrug

De Steenplaetsbrug op het knooppunt Huis te Hoornkade – Jaagpad, een stalen ophaalbrug over de doorgang van de Vliet naar de haven van Rijswijk, was er al geruime tijd slecht aan toe. In 2012 nam het gemeentebestuur het besluit om de brug te renoveren. Op 30 mei 2013 zijn de werkzaamheden ervoor begonnen en naar verwachting zijn ze voltooid in januari 2014. De restauratie bestaat uit verschillende onderhoudswerkzaamheden. De originele bovenbouw blijft in z'n geheel behouden maar er komt een nieuw stalen rijdek, de gezichtsbepalende leuning wordt teruggeplaatst en de bakstenen onderbouw gerestaureerd. Ook komen er nieuwe voorzieningen waarmee de brug makkelijker en veiliger te bedienen valt.

De ophaalbrug is gebouwd in 1936 als werkgelegenheidsproject, samen met de Rijswijkse haven. In 2001 is de brug aangewezen als gemeentelijk monument.

Steenplaetsbrug. Voor de renovatie van de oude brug wordt het wegdek verwijderd.
Foto J.M. Koot

Het rijksmonumentale gemaal aan het Jaagpad was met Open Monumentendag toegankelijk voor bezoek.
Foto Gemeente Rijswijk

Open Monumentendag Macht en Pracht

Op zaterdag 14 september vond de 27ste Open Monumentendag plaats, ditmaal met als thema 'Macht en Pracht'. Dit thema was goed toepasbaar op de gemeente Rijswijk. Bij 'pracht' kon je denken aan de vele buitenplaatsen met grootse landhuizen en schitterende tuinen, bij 'macht' aan de macht van kerk met haar in het oog springende religieuze architectuur. Ook dit jaar had de werkgroep van de Historische Vereniging Rijswijk een mooi programma neergezet. Naast de monumenten die nooit ontbreken (de Bonifatiuskerk, de Naald, Den Burch, de Hofrustkapel, Te Werve en de Oude Kerk) nam de openstelling van het gemaal aan het Jaagpad een bijzondere plaats in. Het werd in 1874 gebouwd als stoomgemaal en in 1924 tot dieselgemaal verbouwd. Sinds 1989 draait het op elektriciteit, maar de oude dieselpomp staat er nog steeds en kan in noodgevallen dienst doen. De opening van de Monumentendag vond plaats in de Oude Kerk.

Gezamenlijk fietsrouteboekje op Open Monumentendag

In het kader van Open Monumentendag hebben de gemeenten Den Haag, Delft, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Rijswijk en Westland besloten samen te werken, met als doel om meer bezoekers van Open

Monumentendag te verleiden ook andere gemeenten te bezoeken. Dit resulteerde in een regionaal fietsrouteboekje dat eveneens was gewijd aan het thema 'Macht en Pracht' en gratis te verkrijgen was. In het boekje werden vier

routes opgenomen die door verschillende gemeenten liepen.

Het waren:

- de Oranjeroute van het Plein in Den Haag via Rijswijk naar de Nieuwe Kerk in Delft

*De wethouders van de zes samenwerkende gemeenten namen het fietsrouteboekje in ontvangst. De uitreiking vond plaats bij het Landhuis De Voorde. V.l.n.r. Wethouders Rabin Baldewysingh (Den Haag), Tineke van Nimwegen (Midden-Delfland), Heleen Mijdam (Leidschendam-Voorburg), Jos Bolte (Rijswijk), Milène Junius (Delft).
Foto T. van Dam*

- de landgoederenroute van Rijswijk door Leidschendam-Voorburg naar Den Haag
- de tuindersroute door Westland en Midden-Delfland
- de boerderijenroute door Maasland en Maassluis

De belangstelling voor de boekjes was zo groot dat heel wat mensen er niet meer in slaagden een exemplaar te bemachtigen. Wel kunnen degenen die toen helaas teleurgesteld werden een digitaal exemplaar downloaden via de website van de gemeente Rijswijk: http://www.rijswijk.nl/sites/default/files/fietsroutes_macht_en_pracht.pdf

Monumentenborden en monumentenprijs

Om het draagvlak voor monumenten in de gemeente Rijswijk te vergroten worden elk jaar monumentenborden uitgereikt. Dit zijn blauw-wit geëmailleerde borden met informatie over het monument. Tijdens de Open Monumentendag op 14 september heeft wethouder Jos Bolte vier van deze borden overhandigd aan de eigenaren van de volgende monumenten:

- Laan Hofrust 7, met nummer 9 een dubbele stadsvilla uit 1897
- Laan te Blottinge 2-4, een achttiende-eeuwse boerderij
- Delftseweg 132, een tuinderswoning aan de Vliet uit 1899
- de Steenplaetsbrug, knooppunt Huis te Hoornkade – Jaagpad, die in 2013 werd gerestaureerd

Zodra de borden op de monumenten zijn bevestigd kunnen voorbijgangers lezen wat de historische waarde ervan is.

Ook wordt ieder jaar op Open Monumentendag de monumentenprijs uitgereikt. Die is in het leven geroepen als blijk van waardering voor particulieren of groepen die zich op een bijzondere

manier hebben ingezet voor het behoud van cultureel erfgoed in de gemeente Rijswijk. Dit jaar reikte wethouder Jos Bolte de prijs aan Jessica van Vugt en Bas Breman, de eigenaren van Laan Hofrust 7, voor de manier waarop de gevel is hersteld. Die was door de vorige eigenaren verbouwd tot kantoorpand, waarbij de ingang naar de zijkant was verplaatst en de symmetrie van Laan Hofrust 7 en 9 verloren ging (deze twee panden spiegelen elkaar). De huidige eigenaren hebben er weer een woonhuis van gemaakt en de oude inrichting van de voorgevel – en daarmee de symmetrie van het hele pand – hersteld.

De eigenaren van Laan Hofrust 7 ontvangen de gemeentelijke monumentenprijs tijdens de opening van Open Monumentendag. Foto E. Rinia

Tegeltableau Postkantoor

In 2012-2013 is op initiatief van de Historische Vereniging Rijswijk een tegeltableau hersteld aan de Herenstraat 42-44.

Het tableau – dat bestond uit het woord ‘Postkantoor’ – was ernstig aangetast waarbij enkele tegels waren verdwenen.

De Historische Vereniging Rijswijk is met succes op zoek gegaan naar sponsors om het herstel te financieren; daaraan heeft ook de gemeente Rijswijk een bescheiden bijdrage geleverd. De firma Buijs Bouwmaterialen BV was verantwoordelijk voor de uitvoering. In mei 2013 is het tegeltableau opgeleverd, waarmee een stukje geschiedenis in de Herenstraat is teruggebracht.

Nota Cultureel Erfgoed

Het oude cultureel erfgoedbeleid is aan actualisatie toe. De oude nota stamt uit 2004 en past niet meer bij de moderne visie op monumentenzorg. Daarom heeft de gemeente een nieuwe nota geschreven waarin ze laat zien dat het cultureel erfgoedbeleid met zijn tijd meegaat: ‘Tussen oud en nieuw. Actualisering nota cultureel erfgoed gemeente Rijswijk’. Een belangrijk doel van het nieuwe beleid is: het cultureel erfgoed te koppelen aan het ruimtelijk domein en daarmee evenwicht te scheppen tussen oud en nieuw, tussen behoud en ontwikkeling. Behoud van cultureel erfgoed en nieuwe stedenbouwkundige ontwikkelingen zijn soms met elkaar in conflict. Maar ze kunnen elkaar ook versterken, bijvoorbeeld wanneer cultureel erfgoed wordt gebruikt als inspiratie voor nieuwbouw. De website van de gemeente Rijswijk houdt u ervan op de hoogte hoe het vaststellen van de nota verloopt.

Erfgoedlijnen provincie Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland heeft een nieuw erfgoedbeleid vastgesteld en in het nieuwe beleidsplan zeven erfgoedlijnen aangewezen. Een erfgoedlijn is: ‘een geografische structuur (kust, trekvaart, oude duinenrij, eiland, enzovoort) die meerdere monumentale stippen met een gemeenschappelijk historisch verhaal verbindt tot een streep of lijn op de kaart.’ Erfgoedlijnen zijn combinaties van erfgoed, landschap en water die kwaliteit verschaffen aan de ruimte en grote recreatieve en toeristische mogelijkheden bezitten. De zeven erfgoedlijnen zijn:

- Limes
- Oude Hollandse waterlinie
- Atlantikwall
- Landgoederenzone
- Trekvaarten
- Goeree-Overflakkee
- Waterdriehoek (Kinderdijk, Dordrecht en Biesbosch)

Twee van deze lijnen lopen ook door Rijswijk: de Landgoederenzone en de Trekvaarten (De Vliet). De provincie zet zich de komende jaren in om de erfgoedlijnen niet alleen te beschermen maar er ook voor te zorgen dat mensen ervan kunnen genieten. Dit doet ze onder andere door samen met partners projecten te financieren. De gemeente Rijswijk beziet of en hoe zij hieraan in de komende jaren kan meewerken.

In de afgelopen maanden is de nodige commotie ontstaan over de Naald in het

Rijswijkse Bos, opgericht in 1793 nadat het Huis ter Nieuwburg (het voormalige paleis van Frederik Hendrik) was gesloopt. De obelisk was bedoeld als herinnering aan de Vrede van Rijswijk, die in 1697 in het paleis werd ondertekend. De problemen begonnen toen de Rijksgebouwendienst besloot een deel van

zijn monumentaal vastgoed af te stoten, waaronder de Rijswijkse gedenknaald. In de media en op de website heeft de gemeente haar standpunt over deze kwestie uitgedragen: zij heeft de taak het cultureel erfgoed te beschermen en neemt die ook bijzonder serieus, maar daarvoor hoeft ze er nog geen eigenaar van

te zijn. Ze is dan ook niet van plan om de Naald over te nemen. De gemeente volgt de ontwikkelingen bij de Rijksgebouwendienst nauwlettend en wacht op een officieel verzoek; een mogelijke optie is dat de Naald wordt overgedragen aan een andere partij.

Colofon

Uitgave	Gemeente Rijswijk
Teksten en redactie	B. van der Have, E. Rinia en J.M. Koot
Eindredactie	Het Laatste Woord, Bennekom
Foto's	Bureau Monumentenzorg en Archeologie van de Gemeente Rijswijk, tenzij anders vermeld
Vormgeving	Corps ontwerpers
Druk	OBT
Oplage	5000
Datum	december 2013
Copyright	© Gemeente Rijswijk

Contact

Wilt u meer weten over het archeologisch onderzoek in Rijswijk of over vondstmeldingen, dan kunt u kijken op de website van de gemeente Rijswijk (www.rijswijk.nl/cultuur-sport-en-vrije-tijd/cultureel-erfgoed/archeologie) of contact opnemen met:

Archeologie

Tel. (070) 326 1973
Fax (070) 326 1410
E-mail archeologie@rijswijk.nl

Wilt u meer weten over de monumentenzorg en monumentenvergunningen in Rijswijk, dan kunt u kijken op de website van de gemeente Rijswijk (www.rijswijk.nl/cultuur-sport-en-vrije-tijd/cultureel-erfgoed/monumenten) of contact opnemen met:

Monumentenzorg

Tel. (070) 326 1153
Fax (070) 326 1410
E-mail monumentenzorg@rijswijk.nl

Correspondentieadres

Gemeente Rijswijk
Afdeling Stad en Samenleving
Sectie REO
Bureau Monumentenzorg en Archeologie (BMA)
Postbus 5305
2280 HH Rijswijk

Bezoekadres

Stadhuis Rijswijk
Bogaardplein 15
2284 DP Rijswijk